

AVRUPA KOMİSYONU'NUN TÜRKİYE'YE SINIRLI KAPSAMDA VİZELERİN KALDIRILMASINA İLİŞKİN SON KARARININ ARKASINDA NELER VAR?

AB Bakanlar Konseyi, çok uzun bir süre diğer aday ve hatta potansiyel aday ülkeler için çok rahat adım attığı bir alanda, Türkiye ile vizelerin kaldırılması konusunda, Avrupa Komisyonu'na yetki vermektan kaçındı. Hatta bu yetkinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının AB üye devletlerine girişte almak zorunda oldukları "vizelerin kolaylaştırılması" için verilmesine bile karşı çıktı. Ancak geçtiğimiz Mayıs ayı ortalarında, Türkiye ve AB'nin, bir çıkmaza girmiş bulunan Türkiye-AB ilişkilerine katılım perspektifini göz ardı etmeden belirli bir ivme vermeyi, ilişkilerdeki durgunluğu gidermeyi amaçlayan "Pozitif Gündem" i kabul etmelerinden sonra, Haziran ayında AB Bakanlar Konseyi, Avrupa Komisyonu'na vizelerin kaldırılması için "yol haritası" hazırlaması konusunda yetki verdi. Bunda, "vizelerin kaldırılmasına ilişkin diyalog" konusunun "Pozitif Gündem" kapsamında yer almasının da etkili olduğu söyleniyor. Yol Haritasının kabulünden sonra, ilkesel olarak Türkiye de vizelerin kaldırılması için bir tür "önkoşul" niteliği kazanan "Geri Kabul Anlaşması"ni imzalayacak, vizelerin kaldırılması ile eşanlı olarak da uygulamaya başlayacak.

¹ <http://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1155/Nilgun+Arisan+Eralp>

Avrupa Komisyonu vizelerin kaldırılmasına yönelik "yol haritası"nı tamamlamak üzere ve bu süreçte Türkiye'nin yerine getirmesi gereken koşulların (*Türkiye belgelerin güvenliği, göç ve sınır kontrolü, kamu düzeni ve güvenliği ile temel haklar konusunda ilerleme kaydetmek zorunda*) "teknik, saydam ve ölçülebilir" olup, olmadığı ve bu konuda Komisyon tarafından adil bir şekilde tamamlanması için çaba gösterilen çalışmalara siyasi müdahaleler bulunduğu yönünde şüpheler basına sızmaya başladığında beklenmeyen bir gelişme oldu.

Avrupa Komisyonu, Aralık ayı sonunda "Schengen El Kitabı"nın yenilenmesiyle ilgili olarak üye devletlere gönderdiği yazıda Almanya, Danimarka ve Hollanda'nın hizmet sunmak üzere bu ülkelere gelen Türkiye vatandaşlarına vize uygulamaması gerektiğini belirtti. Doğal olarak herkesin aklına, bu kararın nereden çıktığı geliyor. Bu kararın arkasında Avrupa Komisyonu'nun öncelikle hukuka ve özellikle AB hukukuna saygısının yer aldığı söylenebilir. Avrupa Komisyonu'nun AB'deki işlevlerinin arasında en önemli olanlarından biri de " AB hukukunun uygulanmasının denetimi" zaten.

Vize muafiyeti konusunda Türkiye'nin hukuken eli güçlü. AB müktesebatının bir parçası olan Ortaklık Anlaşmalarımız böyle bir adım için gerekli yasal çerçeveyi sağlıyor. Özellikle 1973 tarihli Katma Protokol'ün 41. Maddesi " *Akit Taraflar, aralarında, yerleşme hakkı ve hizmetlerin serbest edimine yeni kısıtlamalar koymaktan sakınırlar*" hükmünü getiriyor. AB Adalet Divanı da Türkiye vatandaşlarına AB üye ülkeleri tarafından uygulanan vizenin yasallığını sorgulayan kararlarında sık sık bu maddeye atıfta bulunuyor.

Zaten Avrupa Komisyonu da, yukarıda belirtilen yazısında hukuki kararlara atıfta bulunuyor. AB Adalet Divanı'nın 19 Şubat 2009 tarihli Soysal kararıyla, hizmet sağlayan Türk vatandaşlarından vize istenmeyeceği yönünde aldığı karara ve Hollanda Danıştay'ının 14 Mart 2012'de bu kararı kabul ettiği gerçeğine değiniyor.

Avrupa Komisyonu, aynı zamanda AB içindeki 22 Schengen ülkesinden neden üçünün hizmet sunmak üzere ülkelere gelen Türkiye vatandaşlarına vizeleri kaldırması gerektiğini de gene hukuki gerekçelere dayandırıyor ve 41. maddesi bu işlemin yasal temeli olan Katma Protokol 1973 yılında yürürlüğe girdiğinde sadece bu üç ülkenin Türk vatandaşlarına vize uygulamamasını gösteriyor.

Avrupa Komisyonu yaşanan tüm olumsuzluklara karşın Türkiye-AB ilişkilerini istim üzerinde tutmaya çalışıyor ve "Pozitif Gündem" örneğinde olduğu gibi bu amaca yönelik olarak kendi yetkisi dahilinde olan konularda inisiyatif almaya çalışıyor. Vizeler konusunda atılacak her olumlu adımın da Türkiye vatandaşlarının AB'ye karşı yitirdikleri güvenin biraz olsun artırılmasına katkı sağlayacağını farkında. Bu nedenle Komisyon'un üç AB ülkesinin, sınırlı kapsamda da olsa, Türkiye vatandaşlarına vizeleri kaldırması konusuna bu açıdan da baktığına yönelik bir değerlendirme de yanlış olmaz.

Komisyonun hazırlıklarını tamamlamak üzere olduğu ve Türkiye'ye vizelerin tamamen kaldırılması amacını taşıyan "yol haritası"nın hedefine ulaşması konusunda çok umutlu olmaması da atmakta olduğu bu sınırlı adımda etken olmuş olabilir. Yukarıda da değinildiği gibi, söz konusu "yol haritası"nda yer alan koşulların oluşturulması sürecine siyasi müdahaleler olduğu duyumları gitgide yaygınlaşıyor ve Türkiye'nin muğlak,

saydam ve ölçülebilir olmayan koşulları kabul ederek "vizelerin kaldırılması" için uygulanması önkoşul olan "Geri Kabul Anlaşması"nı imzalaması da mümkün gözüküyor. Türkiye koşulları kabul edip Anlaşma'yı imzalasa bile Geri Kabul Anlaşması'nın kısa bir sürede uygulanması pek olası değil. Uygulama için Türkiye'ye 3 yıllık bir geçiş süreci hakkı tanınıyor. AB ise vizelerin kaldırılması konusunda nihai kararını vermeden önce uygulama sürecini 2-2.5 yıllık bir süre izleyecek. Dolayısıyla, Türkiye vatandaşlarına vizelerin kaldırılması kısa bir sürede gerçekleşmeyecek. Gerçekleşene kadar geçecek sürede, üç önemli AB ülkesinin, hizmet sunmak koşulu ile de olsa AB vatandaşlarına vizeleri kaldırması, Avrupa Komisyonu'nun istediği gibi ilişkilerin canlı tutulmasına katkı sağlayacak. En azından Komisyon'un beklentisinin bu yönde olduğu düşünülüyor.

O zaman bu aşamada en azından Komisyon'un bu sınırlı adımının olumlu sonuç vermesi önemli. Ancak geçmişte, AB Adalet Divanı'nın Türkiye'ye karşı uygulanan vizelerin kaldırılmasına ilişkin kararlarını uygulamayan üye ülke makamları hatırlandığında, Avrupa Komisyonu'nun bu konudaki yazısında yer alan önerilerin dikkate alınıp alınmayacağı da çok belli değil. Ayrıca, bu konudaki uygulamanın da belirli koşulları var: *"Türkiye vatandaşları hizmet sunmak için vizesiz girmeleri öngörülen Almanya'da en fazla 2 ay, Hollanda ve Danimarka'da ise 3 ay kalabilecekler. Ayrıca bu amaçla, söz konusu 3 ülkeye seyahat edenlerin vize muafiyeti şartlarını taşıyıp taşımadıklarının sınır güvenliği tarafından denetlenmesi gerekiyor."* Bu koşullardan en önemlisi, Türkiye vatandaşlarının "vize muafiyeti" şartlarını yerine getirmeleri. Avrupa Komisyonu'nun önerisi söz konusu üç AB ülkesi tarafından kabul edilse bile "vize muafiyeti" alabilmenin çok kolay olacağı beklenmiyor.

Sonuçta Avrupa Komisyonu'nun Schengen El Kitapçığı'nın yenilenmesiyle ilgili olarak üye devletlere gönderdiği yazıda Almanya, Danimarka ve Hollanda'nın hizmet sunmak üzere bu ülkelere gelen Türkiye vatandaşlarına vize uygulamaması yönünde attığı adımın, ilişkilerin çıkmazda olduğu bir dönemde, yok olan güveni tesis edebilme potansiyeline sahip olan "vizelerin kaldırılması" da en iyimser bakış açısıyla 5-6 yıl süreceğinden, geleceğe yönelik umudu taze tutmaya yönelik bir iyi niyet göstergesi olduğu söylenebilir. Ancak atılmaya çalışılan bu sınırlı adımın bile başarısız olma olasılığı vardır ve bu olasılığın gerçekleşmesi Türkiye-AB ilişkilerini olumsuz etkileyen çok sayıda unsurdan biri olacaktır.